

УДК 341

ГИБРИДТІК СОҒЫС ЖӘНЕ ОНЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖОЛДАРЫ

Бекмагамбетова Сабина Канатқызы

Sabina_2000@list.ru

Л.Н Гумилев атындағы ЕҰУ

Заң факультеті

Халықаралық құқық кафедрасының 2-курс студенті

Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

Ғылыми жетекші - Карабаев Ф.Ж.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы происхождения термина «гибридная война», причины его появления и варианты ее устранения.

Мақалада «гибридтік соғыс» терминінің пайда болуы, оның пайда болу себептері және оны жою жолдары қарастырылады.

The article discusses the origin of the term "hybrid war", the reasons for its appearance and options for its elimination.

Гибридтік соғыс - бұл қаскүнемнің классикалық әскери шабуылға бармайтын, бірақ жасырын операцияларды, диверсияларды, киберлік соғыс түрлерін қолдана отырып, қарсыласын басатын, сондай-ақ жау аумағында әрекет ететін көтерілісшілерге қолдау көрсететін дұшпандық әрекеттің бір түрі [1]. Оның үстіне әскери операциялар мүлдем жүргізілмеуі мүмкін, ал ресми тұрғыдан гибридтік соғыс бейбіт уақытта болуы мүмкін [2].

«Гибридтік соғыс» тіркесі қазіргі кезде өте кең қолданылады, дегенмен бұл термин әлі нақты анықтама алмаған. Тұтастай алғанда, бұл тұжырымдама қарулы күштердің қатысуымен дәстүрлі әскери операциялар артта қалып, ал дұрысы соғысушы тараптар арасындағы қарама-қайшылықтың ерекше түрін сипаттайды. Әр түрлі тұрақсыз қарулы құрылымдардың әрекеттері, сондай-ақ арнайы күштер жүргізетін диверсиялық операциялар өте белсенді қолданылады, бірақ олар мұндай соғыстың басты элементі болып саналмайды.

Гибридтік соғыстың мақсаттары - мемлекеттің толық немесе ішінара ыдырауы, оның ішкі немесе сыртқы саясатындағы сапалы өзгеріс, мемлекеттік басшылықты беделді режимдермен алмастыру, партияларға сыртқы идеалистік және қаржылық-экономикалық бақылау орнату, оның хаостігі және басқа мемлекеттердің диктатурасына бағынуы [3].

Даллес (ОББ) - 1967 - «ақпараттық соғыс» туралы алғашқы ескерту

Томас Рона - 1976, Шен Вэй Гуанг (Қытай) - 1985 ж

Бірінші құжат - АҚШ қорғаныс министрлігі 21 желтоқсандағы

Т - 3600.1 директивасы. 1992 ж. - Ақпараттық соғыс.

Қазіргі әлемдік тенденциялар ХХІ ғасырда Қазақстанның ұлттық қауіпсіздігіне төнетін жаңа форматтардың пайда болуының белгісі. Бұл процестердің катализаторы 2008 жылы басталған жаһандық қаржы-экономикалық жүйенің тез құлдырауы болды. Ауыр көтерілістерге ұшырап жатқан қаржы-экономикалық жүйенің батыстық үлгісі гуманистік құндылықтарға негізделмеген және шексіз пайда іздеуге шоғырланған меркантилизмнің аяқталғанын көрсетеді. Осы тұрғыда ғаламизмнің, либерализмнің, мультикультурализмнің, космополитизмнің және басқалардың батыстық құндылықтары үлкен сынаққа ұшырайды. Әлемдік қоғамдастық, белгілі бір дәрежеде инерциямен Батысқа сақтықпен қарап, шешудің жаңа рецептерін алуға үміттенеді. осы проблемалардың заманауи әлемдік тәртіптің өсіп келе жатқан дағдарыс мазмұны туралы толық білмейтіндігін көрсетеді. Сонымен қатар, бұны көрсететін көптеген көрсеткіштер бар.

Еуропадағы мультикультурализм кері қайтарудың сыни нүктесінен өтті, норвегиялық шабуылдар мұны дәлелдеді. Германияда 2010 жылы жүргізілген социологиялық өлшеулерге сәйкес радикалды ұлтшылдықтың және мүмкін фашизмнің өсу тенденциялары пайда болды. Либерализмнің шексіз бостандықтары бүгінде Еуропада әлеуметтік құлдыраудың өсуіне әкелді. Нидерландыдағы есірткіні қолдану бостандығы, Еуропаның көптеген елдерінде бір жынысты некенің өркендеуі, порнографиялық және поп-мәдениеттің таралуы әлеуметтік капиталды, тұтынушылық мәдениетті төмендетеді, жас ұрпақты қарыздық жағдайға душар етеді және басқа да көптеген мәдени-мәдени проблемалар батыстық құндылықтардың жүйелі дағдарысы туралы айтады. Осылайша, қаржылық-экономикалық дағдарыс - бүгінгі күні айқын көрініп тұрған рухани дағдарыстың туындысы. Жаһандану процестері қазіргі құндылықтардың болашағы жоқ екенін және олар жаңа және одан да әмбебап ештеңе ойлап таппағанын көрсеткен жағдайда, болашақта біз идеологиялық жағдайда тұрған рухани, мәдени және өркениет көздеріне жаппай оралуды күтуіміз керек. босағандық қолдаудың жалғыз нүктесі болуы мүмкін. Мәдени және өркениеттік қайта өрлеу дәуірі бүгінде халықаралық қатынастардың жаңа форматын ұсынады. Егер бұрын адамзат геосаясат және геоэкономика дәуірінен өткен болса, жаңа жағдайда геокультура үлкен рөл атқарады. Жаңа әлемдік тәртіпті қалыптастыру жеке басын іздеудің қарқынды өсуімен қатар жүруі мүмкін. Осыған байланысты ұлттық және діни сәйкестіліктің артуы маңызды факторларға айналады, олардың айналасында гео-мәдени механизмдер мен технологиялар қалыптасады [4].

Көп өлшемділік қасиеті әскери емес қақтығыстарда, оның ішінде халықаралық терроризммен, жеке әскери компаниялардың қатысуымен, ұлттық және идеологиялық тұрғыдан ерекшеленетін классикалық емес гибридті әскери қақтығыстарға толығымен ие. Жанжалдың тараптары қолданылатын әскери және әскери емес әдістердің ара қатынасы өзгеруде. Гибридтік соғыстағы әскери емес зорлық-зомбылық құралдарына дәстүрлі және қоғамдық дипломатия, құқықтық экономикалық, идеологиялық және психологиялық, ақпараттық, гуманитарлық, барлау, технологиялық және басқа да ықпал ету құралдары жатады. Дұрыс тандалған стратегия барлық осы құралдардың жиынтығын қолданудан жинақталған, жүйелік әсерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Достастық пен бейтарап елдермен қолдау мен ынтымақтастықты қамтамасыз етуге, сондай-ақ соғыстар мен дұшпандық мемлекеттердің әлеуетін әлсіретуге бағытталған стратегиялық психологиялық шаралар маңызды рөл атқарады.

Гибридтік соғыста күштер көбінесе қақтығыс аяқталғаннан кейін ашық пайдалануға көшеді, осы мақсатта бітімгершілік және дағдарысты басқару үшін қолданыстағы

нормативтік-құқықтық базаны қолданады. Бұл жаңа буындағы әскери қақтығыстар мен олардың стратегияларын айқындайтын көрсеткіштердің сапалы өзгертілуін талап ететін маңызды фактор.

Біріншіден, жанама асимметриялық әрекеттерді қолдануға негізделген, сызықтықтан соғыс сызықты емес моделіне көшу үрдісі бар, бұл өте шектеулі әсерге байланысты айтарлықтай, көбінесе стратегиялық нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Екіншіден, соғыс доктринасының гуманитарлық компоненті ретінде соғыс философиясының мазмұнын анықтайтын жүйелік құраушы элементтер өзгеруде. Олардың ішінде орыс геосаясатының классиктері А.Е. Снесарев соғыстың мәнін, осы тіршілік иесімен байланысты негізгі идеяларды, соғыс туралы білімнің жолын, соғыс туралы ғылымды және оның классификациясын атады. Ресейге қарсы гибридтік соғыс біздің еліміздің өмір сүруінің күнделікті факторына айналған жағдайда, жаңа типтегі қауіп-қатерлерге сәтті қарсы тұру шешуші дәрежеде соғыс туралы жаңа білімді жедел қалыптастыру қабілетіне байланысты болады және осы негізде мемлекеттің стратегиясы мен Қарулы Күштерді құру стратегиясын анықтайды.

Гибридтік соғыс стратегиясын жасау және іске асыру келесі кезеңдерді қамтиды:

Біріншісі - соғыстың мәні мен мақсаттарын нақты тұжырымдау.

Екіншісі - жау елдің ішкі және сыртқы қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы әлсіздіктер мен осалдықтардың ашылуы.

Үшіншісі - агрессия объектісіне әсер етудің жергілікті ерекшеліктерін ескере отырып, гибридтік қауіптер кешенін қалыптастыру.

Төртінші - саяси, әкімшілік, қаржылық, экономикалық, мәдени және дүниетанымдық салалардағы жаудың қиындықтары мен осал тұстарына әсер етуге арналған ұлттық күштер мен құралдарды нақты есепке алуға негізделген стратегиялық жоспарлау, сондай-ақ олардың болжанған іс-қимылын талдау (мүмкін қарсы стратегия).

Бесіншіден, мемлекеттің әскери қауіпсіздігін қамтамасыз ететін аса маңызды факторларға (экономика, қаржы, әскер мен халықтың моральдық жағдайы) назар аудара отырып, зардап шеккен елдің үкіметі қызметінің негізгі бағыттарына дәйекті деструктивті әсер ету.

Алтыншыдан, жарияланбаған соғыс қимылдарын орналастыру, оның барысында агрессор ел үкімет құрылымдары мен тұрақты қарсыластарға жергілікті бүлікшілер мен сепаратистердің көмегімен, шетелден қару-жарақ пен қаржымен қолдау көрсетеді. Бір немесе бірнеше «түрлі-түсті төңкерістер» кезінде билікке қоқан-лоққы жасау үшін қолданылатын «бесінші бағанның» экстремистік әрекеттері маңызды орын алады.

Жетінші - жәбірленуші мемлекетті толық тапсыру үшін ультиматум талаптарын қою.

Қазақстанға қарсы заманауи деструктивті технологиялардың кенеттен қолданылуының алдын алу үшін агрессордың гибридті соғысты дайындау мен өткізуде жүзеге асыратын шаралар кешенін ашуға ерекше назар аудару керек. Ол үшін интеллект гибридтік соғыстың келесі негізгі белгілерін ескере отырып ұйымдастырылуы керек:

гибридтік соғыс жарияланбайды, ұзақ уақыт әскери операциялар жүргізілмейді, фронт пен тыл болмайды, және операциялар құрбан болған мемлекеттің бүкіл аумағын қамтиды;

агрессор мемлекет белгілі бір уақытқа өзін ашпайды, ауқымды жұмылдыру шараларын өткізбейді, бұрыс қолмен соғысуға тырысады, жалдамалы, жеке әскери компанияларды қолданады, ішкі тәртіпсіз бөлімшелердің, «бесінші колонна» мен ықпал агенттерінің әрекеттерін жандандырады;

формальды түрде гибридтік соғыстың жетекші бірде-бір орталығы жоқ; жау мемлекетін жоюдың ортақ мақсаттық жүйесі мемлекеттік органдар, трансұлттық корпорациялардың, қаржылық және банктік құрылымдардың басшылығында және жекелеген ықпал етушілер деңгейінде жасалып, келісілді;

әкімшілік-саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени-дүниетанымдық салаларды тұрақсыздандыру жөніндегі іс-шаралар жоспары жаудың аумағында тәуелсіздіктің жоғары деңгейімен және өзін-өзі синхронизациялау қабілеті бар таратылған желілік құрылымдар

құруды қарастырады. Қаржылық, материалдық, техникалық, ақпараттық, кадрлық қамтамасыз ету арналары алдын-ала дайындалып, қару-жарақ, оқ-дәрілер, байланыс құралдары құрылды, содырларды даярлау үшін орындар таңдалды;

Диверсивті процестердің каталитикалық үдеткіштері, атап айтқанда, дипломатиялық демарчаттар, экономикалық санкциялар, ақпарат лақтырулары және маңызды объектілерге қарсы тұрақты емес күштердің сәтті әрекеттері қолданылады;

қуатты катализатор - мемлекеттегі көшкін тәрізді тұрақсыздандыру процесін жеделдету үшін соғыстағы күрделі бетбұрыс кезеңінде ұйымдастырылған «түсті революция»; мемлекеттің құлдырауын жеделдетуге бағытталған операцияларға уақтылы кірісу - барлаудың маңызды міндеті;

арнайы операциялық күштер стратегиялық маңызды нысандарға қарсы, саяси көшбасшыларды ұрлау және өлтіру және тұрақты емес бөлімшелерді қолдау үшін қолданылады;

тұрақты қарулы күштер гибридік соғыстың соңғы кезеңдерінде «гуманитарлық араласу» деген сылтаумен, бейбітшілікті күтуге арналған операцияны бастайды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Williamson Murray, Peter R. Mansoor. Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present. — Cambridge University Press, 2012. 1-2 бет
2. Marton, Péter. Evolution in military affairs in the battlespace of Syria and Iraq (англ.) // Corvinus Journal of International Affairs. — 2018. 30—41 бет
3. «Технологии Гибридной войны и социальные медиа» Профессор, доктор политических наук, Руководитель Ассоциации «Информационный Спецназ» Панарин Игорь Николаевич
4. Махмутов А. Концепция национальной безопасности Казахстана в контексте современных внешнеполитических реалий
5. Герасимов В.В. Горячие точки науки // Военно-промышленный курьер. 209 стр
6. Мольтке Г. фон (старший). О стратегии. // Стратегия в трудах военных классиков. Госвоениздат, 1926.
7. Гареев М.А. Характер будущих войн // Право и безопасность. 2003.